

Sosiaaliturvan uudistamisen isot valinnat

Pasi Moisio

TOIMI -hanke, Majvik 20.3.2018

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

Yksinkertaistaa vai uudistaa?

Nykyisen järjestelmän yksinkertaistaminen

Tulo- ja perhekäsitteet, ansioiden huomiointi, lapsikorotukset

Min, Max vai kustannusneutraali yksinkertaistaminen?

Ennakoitavuuden lisääminen, byrokratialoukkujen lieventäminen

Sosiaaliturvajärjestelmän uudistaminen

Taustalla olevien isojen arvovalintojen muuttaminen

Tutkimus ei anna vastauksia arvovalintoihin

Sosiaaliturvan isot valinnat

Vakuutus vs. tarve

Syy vs. universaali

Vastikkeellinen vs. vastikkeeton

Yksilö vs. perhe

Suhteellisen vs. absoluuttisen tason turvaaminen

Tulotason vs. toimeentulon turvaaminen

Ei yhtä vaan monta sosiaaliturvaa

Työ-, asumis- ja oleskeluperusteinen sosiaaliturva
Ansio-, perus- ja vähimmäisturva

- Työperusteinen ansioturva
- Työ- ja asumisperusteinen perusturva
- Asumisperusteinen vähimmäisturva
(= asumistuki ja toimeentulotuki)
- Oleskeluperusteinen kiireellinen toimeentulotuki ja terveydenhoito

Sosiaaliturvat rakentuneet eri valinnoille

Työperusteinen ansioturva:

vakuutus, syy, yksilöllinen, vastikkeellinen, tulotaso

Asumisperusteinen perusturva:

vakuutus, syy, yksilöllinen, vastikkeellinen, toimeentulo

Asumisperusteinen vähimmäisturva:

tarve, universaali, perhe, osin vastikkeellinen, toimeentulo

Perus- ja vähimmäisturvan arvot laissa

Perustuslain 19§ takaa perustoimeentulon
sosiaalisen **riskin kohdatessa**

Syyperusteinen, yksilöllinen, vastikkeellinen, tasoltaan
viimesijaista korkeampi

Takaa viimesijaisen turvan jokaisella, joka ei kykene
sitä **muulla tavoin hankkimaan.**

Tarveharkintainen, perhekohtainen, voidaan alentaa
(vastikkeellisuus)

Esitetyt uudistukset koskevat perus- ja vähimmäisturvaa

Perustulo

Negatiivinen tulovero

Osallistumistulo

Takuutulo

Universal Credit

...

Esitetyt uudistukset muuttavat perusvalintoja

Työperusteinen ansioturva:

vakuutus, syy, yksilöllinen, vastikkeellinen, tulotaso

Asumisperusteinen perusturva:

vakuutus, syy, yksilöllinen, vastikkeellinen, toimeentulo

Asumisperusteinen vähimmäisturva:

tarve, universaali, perhe, osin vastikkeellinen, toimeentulo

Esitetyt uudistukset muuttavat perusvalintoja

Työperusteinen ansioturva:

vakuutus, syy, yksilöllinen, vastikkeellinen, tulotaso

Asumisperusteinen perusturva: **PERUSTULONA**

vakuutus, **syy**, yksilöllinen, **vastikkeellinen**, toimeentulo

Asumisperusteinen vähimmäisturva:

tarve, universaali, perhe, osin vastikkeellinen, toimeentulo

Esitetyt uudistukset muuttavat perusvalintoja

Työperusteinen ansioturva:

vakuutus, syy, yksilöllinen, vastikkeellinen, tulotaso

Asumisperusteinen perusturva:

vakuutus, syy, yksilöllinen, vastikkeellinen, toimeentulo

Asumisperusteinen vähimmäisturva: **YKSILÖLLISENÄ**

tarve, universaali, **perhe**, osin vastikkeellinen, toimeentulo

Monimutkaisuudelle on syynsä

Syyperusteisuus ja tarveharkinta ohjaavat avun eniten tarvitseville

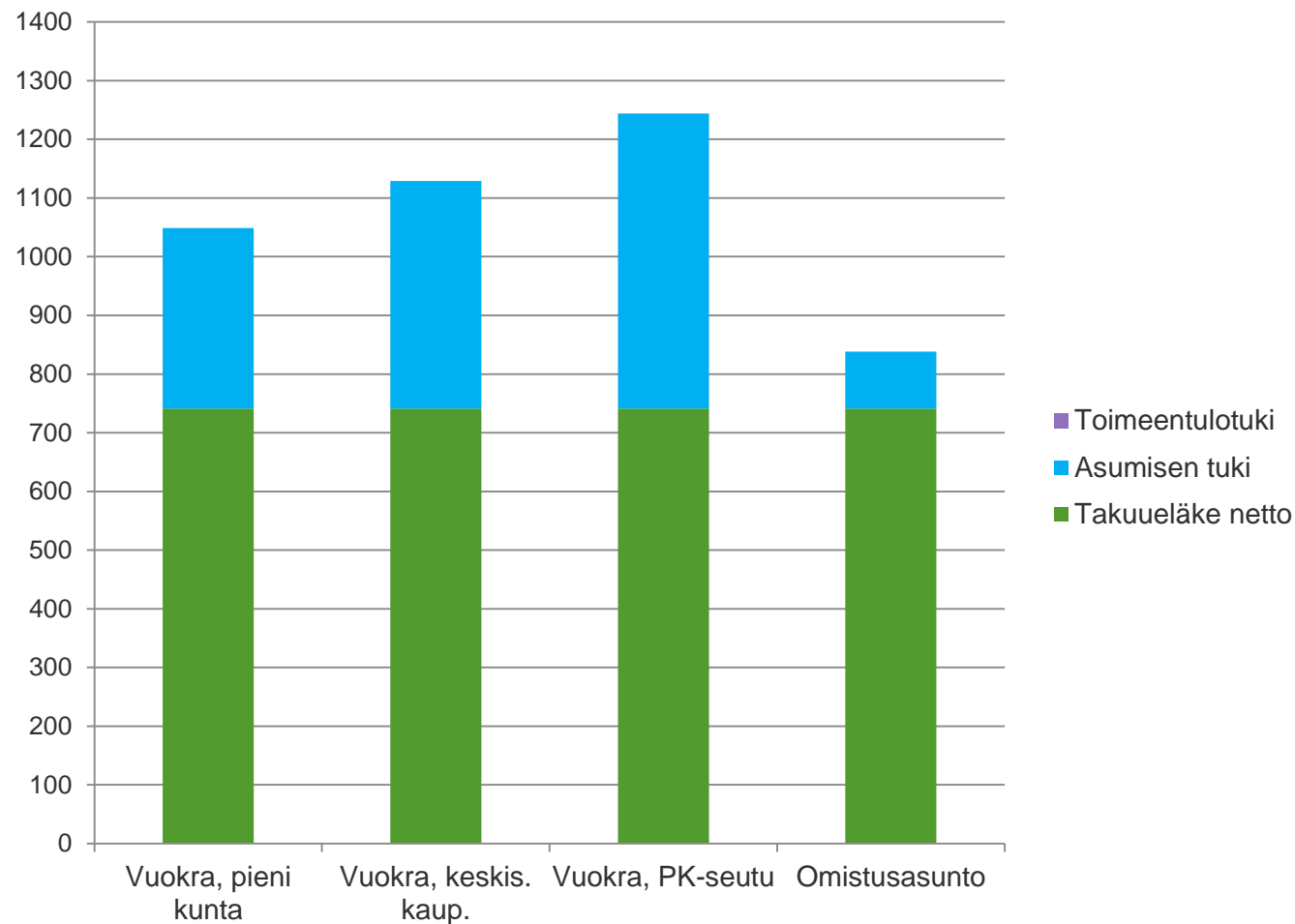
Kääntöpuolena byrokratia ja monimutkaisuus

Syyperusteisuuden poisto ei toisi käytännössä isoja muutoksia

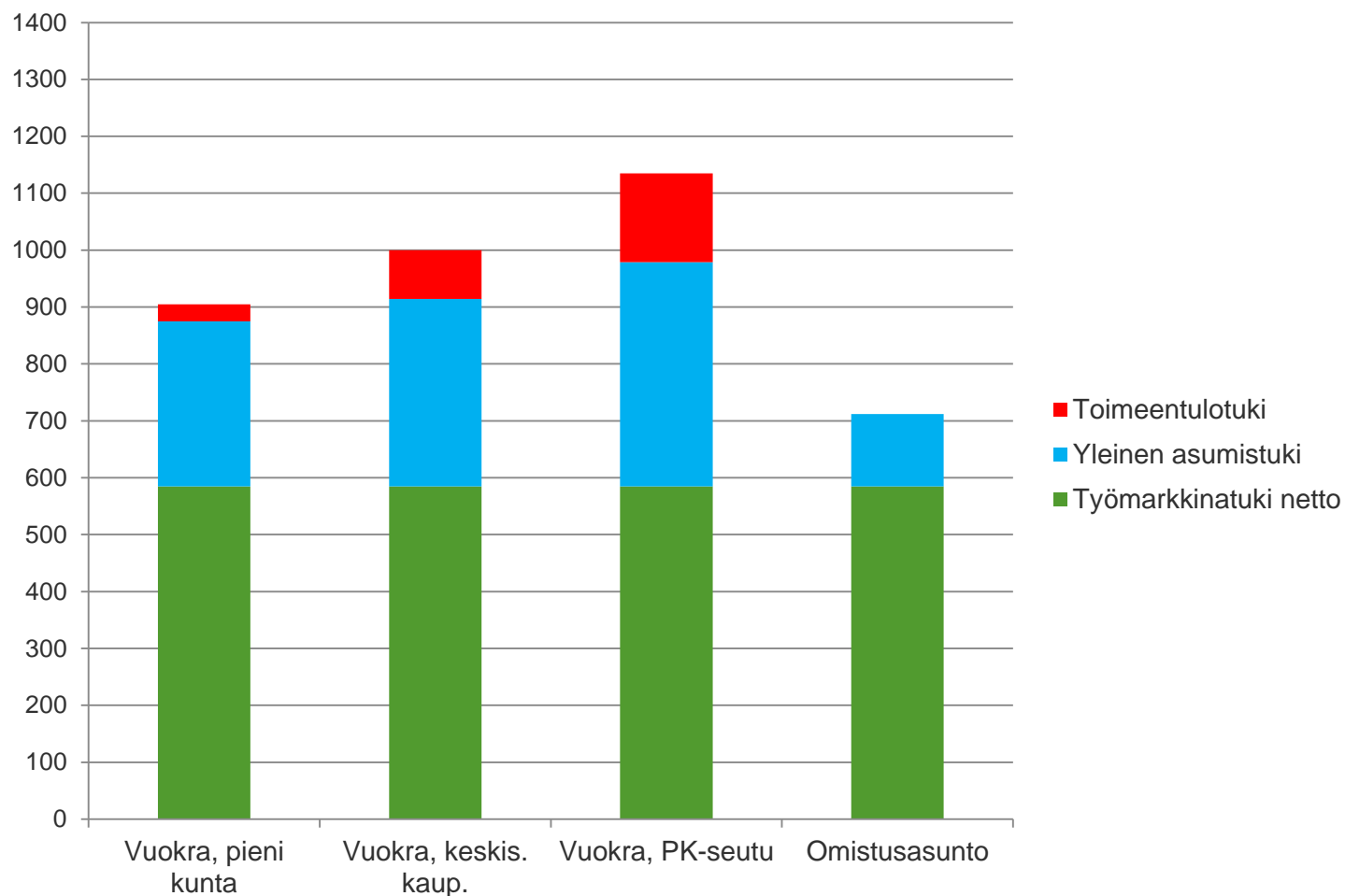
Yksilöllinen vähimmäisturva osin mahdollista esim. asumistuki

Mutta tarveharkinnan purkaminen käytännössä mahdotonta joko taloudellisista tai sosiaalisista syistä

Eläkeläisen perusturvan tason määrittää asumistuki

Työttömän perusturvan tason määrittää asumistuen lisäksi toimeentulotuki

Ei olemassa helppoa ratkaisua

Joku aina maksaa ja joku aina saa

Positiiviset oikeudet johonkin velvoittavat muita antamaan ne, loukaten heidän negatiivisia vapauksia

Kannustinloukkuja on aina sosiaaliturvassa

Byrokratialoukut on periaatteessa poistettavissa

Wagnerin laki

Yövärtijahyvinvointivaltio vs. Big Society

Sosiaaliturva ja palvelut

Pelkkä sosiaaliturvan uudistaminen ei riitä ratkaisuksi työn murrokseen

Sosiaaliturvan kannustavuutta, vastikkeellisuutta tai osallistavuutta ei voida toteuttaa ilman palveluja

Tulorekisteri

Teköaly

Kelle ja mille uudistamme?

Vaurastuneet kansalaiset

Polarisoituneet kansalaiset

Individualisoituneet kansalaiset

Globalisaatio ja kansallisvaltion merkityksen liudentuminen

Kuka on oikeutettu ja velvoitettu mihin, missä, milloin ja kuinka kauan?

Sosiaaliturvan uudistaminen vaatii valintoja

Sosiaaliturvan (lainsäädännön) yksinkertaistaminenkin vaatii yleensä arvovalintoja

Etuuksien tasot, lapsikorotukset ym.

Arvovalintojen muuttaminen eri sosiaaliturvissa

Koko sosiaaliturvan rakenteen muuttaminen

Esim. perusturvan korvaaminen tulotakuulla

Arvovalintoja tehtävä, tutkimus ei anna vastauksia

Kiitos!